

De (export)kredietverzekering: Beperking betaling- en incassorisico's bij internationale handel

Authors	Schrijver,R.S.L.;Weterings,Wim
Published in	Het Verzekerings-archief
Publication Date	2017
Document Version	publishersversion
Link	https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/1c3a7e1e-f021-43f6-beb3-da8c28289781
Citation	Schrijver , R S L & Weterings , W 2017 , ' De (export)kredietverzekering : Beperking betaling- en incassorisico's bij internationale handel ' , Het Verzekerings-archief , vol. 94 , no. 4 , pp. 220-235 .
Download Date	2025-02-06 15:13:27
Rights	<p>General rights</p> <p>Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research. - You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain - You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal" <p>Take down policy</p> <p>If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.</p>

De (export)kredietverzekering: beperking betalings- en incassorisico's bij internationale handel

23

De (export)kredietverzekering dekt betalingsrisico's van exporterende ondernemers. Exporteurs en afnemers kunnen daarom handelstransacties aangaan (levering op krediet) die zij anders niet zouden aangaan. Er zijn daarmee tevens gunstige effecten op de economische groei, de werkgelegenheid en de welvaart van de betrokken landen. Met het oog op de verzekeraarbaarheid is van belang dat de verzekeraar de overgenomen risico's op verantwoorde wijze kan dragen. In dit artikel wordt bezien hoe de kredietverzekeraar voldoende zekerheid inbouwt teneinde enerzijds de risico's op non-betaling binnen aanvaardbare grenzen te houden en anderzijds het incassorisico – na verwezenlijking van het risico van non-betaling en uitkering in verband daarmee aan de verzekerde exporteur – te beperken.

1. Inleiding: export, risico's en kredietverzekering

Nederland is al eeuwenlang sterk van export afhankelijk. Deze afhankelijkheid is in de huidige economische tijd waarin internationalisering voorop staat alleen maar

groter geworden. Zo draagt de Nederlandse export voor maar liefst 32 procent bij aan ons bruto binnenlands product.³ Ieder jaar wordt door Nederlandse ondernemers voor 425-500 miljard euro geëxporteerd naar landen zowel binnen als buiten Europa.⁴ Dat Nederland in 2016 het vijfde uitvoerland ter wereld was, geeft ook aan in wat voor bijzondere positie Nederland zich bevindt.⁵

Hoe aantrekkelijk het ook mag zijn voor Nederlandse ondernemers om hun diensten of goederen op de buitenlandse markt te brengen, bij iedere handelstransactie lopen zij bepaalde betalingsrisico's die zij zoveel mogelijk willen zien te vermijden. Risico's nemen behoort dan wel tot het wezen van internationaal ondernemen, de omvang en de onvoorspelbaarheid van deze risico's worden in een globaliserende economie steeds groter. Handelsverkeer binnen Nederland is immers iets totaal anders dan transacties van Nederlandse leveranciers met afnemers in bijvoorbeeld Brazilië, China, Nigeria of Saoedi-Arabië. Daarbij zijn de mogelijkheden om verschuldigde gelden succesvol te incasseren binnen de diverse rechtstelsels erg verschillend, soms zeer beperkt en geregeld weinig toereikend. Teneinde deze betalingsrisico's te beheersen, hebben banken en verzekeraars een aantal instrumenten in het leven geroepen die Nederlandse ondernemers zekerheid op betaling kunnen bieden. Eén van deze manieren is het verzekeren van internationale handelstransacties door middel

Noten

1. Mr. R.S.L. Schrijver is als Legal Counsel werkzaam bij Nationale-Nederlanden. Ten tijde van het schrijven van dit artikel was hij werkzaam als advocaat bij Dirkzwager Advocaten & Notarissen N.V., sectie Aansprakelijkheid, Schade & Verzekering.
2. Mr.dr. W.C.T. Weterings is advocaat bij Dirkzwager Advocaten & Notarissen N.V., sectie Aansprakelijkheid, Schade & Verzekering en Universitair Docent aan de Universiteit van Tilburg, vakgroep Business Law.
3. <https://www.cbs.nl/nl-nl/faq/specifiek/hoeveel-verdiend-nederland-aan-de-export->, ofwel aan wat we met zijn allen in Nederland verdienen. De totale waarde van de geëxporteerde goederen en diensten is echter gelijk aan 83 procent van het bbp.
4. Zie CBS Internationale handel; in- en uitvoerwaarde kerncijfers (<https://open-data.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/70017/table?ts=1518171389846>) en ook CBS Factsheet Internationale handel-Uitvoer (<https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2017/48/factsheet-internationale-handel-januari-juni-2017>).
5. *World Trade Statistical Review 2017*, p. 49 en *World Trade Statistical Review 2016*, p. 44. Zie ook L. Cuyvers e.a., *Internationale economie*, Antwerpen-Apeldoorn: Garant, 2014, p. 24.

van een kredietverzekering. De kredietverzekering is een populair instrument. Jaarlijks wordt voor maar liefst 1900 miljard dollar wereldwijd door exportkredietverzekeraars verzekerd. Dit staat gelijk aan ongeveer elf procent van de gehele internationale wereldhandel.⁶

De invloed van kredietverzekeraars op de exportmarkt en de Nederlandse concurrentiepositie is groot. Kredietverzekeraars bepalen – met banken en overheden – de spelregels die het verantwoord exporteren van goederen en diensten al dan niet mogelijk maken. Bovendien is het voor een exportland als Nederland van eminent belang dat er een goed functionerende (export)kredietverzekeringsmarkt is, die zich kan meten met soortgelijke markten uit concurrerende landen. Wanneer deze markt er niet (voldoende) is, brengt dit een verstoring van de concurrentiepositie voor Nederland met zich mee.

Indien de wederpartij van de verzekerde leverancier niet (tijdig) betaalt en dus het verzekerde betalingsrisico zich verwezenlijkt, zal de kredietverzekeraar in beginsel gehouden zijn tot uitkering van de overeengekomen som aan de verzekerde exporteur. Na schadeloosstelling van de verzekerde zal de kredietverzekeraar bezien op welke wijze hij de door de verzekerde aan hem gecedeerde vordering kan incasseren bij de debiteur/afnemer. Bij de kredietverzekering wordt, in tegenstelling tot andere vormen van schadeverzekeringen, in de regel getracht om de schade te verhalen en aldus de financiële gevolgen van het risico voor de kredietverzekeraar te beperken.⁷

Een belangrijke vraag hierbij, die in dit artikel centraal staat, is hoe de kredietverzekeraar voldoende zekerheid inbouwt teneinde enerzijds de risico's op non-betaling binnen aanvaardbare grenzen te houden en anderzijds de schade – na verwezenlijking van het risico en uitkering aan de verzekerde exporteur – zo efficiënt en effectief mogelijk te kunnen verhalen op de afnemer/debiteur. Met andere woorden: hoe beperkt de kredietverzekeraar het betalings- en incassorisico?

In het hierna volgende worden eerst – vanuit economisch en juridisch perspectief – de aard, de plaats, de functie en het belang van de kredietverzekering geduid (§ 2). Vervolgens gaan wij in op hoe kredietverzekeraars een risicoanalyse maken om verantwoord een polis af te kunnen geven (§ 3). Tevens bezien wij ook enige bepalingen uit de kredietverzekeringsovereenkomst die worden gehanteerd om de risico's aanvaardbaar te houden (§ 4). Daarna bekijken wij welke zekerheden de kredietverzekeraars als voorwaarde stellen voor de dekking teneinde enige zekerheid te verkrijgen op het moment dat het debiteurenrisico wordt aanvaard (§ 5). Wij sluiten af met een conclusie (§ 6). Bij de beantwoording van bovengenoemde vragen is gebruik gemaakt van (de schaarse) literatuur over kredietverzekering en jaarverslagen van kredietverzekeraars maar vooral ook van een veldonderzoek. Via interviews is nadere informatie verkregen van de drie grote kredietverzekeraars in Nederland en ook wereldwijd gezien (Atradius, Coface en Euler Hermes).

2. De (export)kredietverzekering nader bezien

2.1 Historische achtergrond

De kredietverzekering is in vergelijking met andere schadeverzekeringen een relatief 'jong' verzekeringsproduct. Dit geldt zeker voor Nederland. Tot de Eerste Wereldoorlog waren er in Nederland geen partijen die deze verzekering wilden aanbieden. Nederlandse ondernemers zagen zich daarom genoodzaakt de aan hun transacties gekoppelde risico's onder te brengen bij buitenlandse kredietverzekeraars. Om de Nederlandse handelsgeest te ondersteunen, besloot de Nederlandse Staat daarom in 1922 zelf de exportkredietverzekering aan te bieden.⁸ Hoewel de Staat de noodzaak van deze verzekering goed inzag vanwege het exportstimulerende effect, was de geboden mogelijkheid in haar beginjaren nog geen groot succes. Dit kwam met name door de onbekendheid bij Nederlandse ondernemers en het gebrek aan specifieke kennis bij de overheid. Een aantal Nederlandse banken besloot vervolgens in 1925 de Nederlandse Credietverzekering Maatschappij NV ('NCM'; tegenwoordig Atradius) op te richten.⁹ Aangezien de noodzaak tot samenwerking tussen de NCM en de Staat steeds groter werd vanwege de economische crisis van 1929 en de daarop volgende daling van werkgelegenheid, besloten beide partijen in 1932 een overeenkomst te sluiten.¹⁰ NCM bleef ook zelf actief als commerciële kredietverzekeraar die – zoals gebruikelijk – deze risico's op haar beurt onderbracht bij particuliere herverzekeraars. Vanaf 2003 gebeurt dit onder de naam Atradius. Daarnaast verzorgde NCM bij 'niet-marktbare betalingsrisico's' de uitvoering van de exportkredietverzekering van de Nederlandse Staat. Dit betreft risico's die voor de particuliere verzekeringsmarkt te groot zijn om verantwoord (lees: tegen aanvaardbare premies) een verzekering aan te bieden. De constructie bij deze niet-marktbare betalingsrisico's was aldus, dat NCM aan de voorkant de verzekeraar was en de Staat aan de achterkant optrad als herverzekeraar van de bij de NCM afgesloten verzekeringen die niet of lastig konden worden ondergebracht op de commerciële herverzekeringmarkt.¹¹ Deze constructie heeft de laatste

6. Dit blijkt uit overzichten van de Berner Unie, de wereld associatie van exportkredietverzekeraars. Zie Berne Union statistics 2012-2016, p. 2. Zie ook Coface, 2016 Activity report, p. 18 (<http://www.coface.nl/Nieuws-Publicaties/Publicaties/2016-Activity-report>).
7. Dat kredietverzekeraar erin slagen een behoorlijk percentage van de uitgekeerde bedragen te verhalen, blijkt ook uit Zie Berne Union statistics 2012-2016, p. 5.
8. B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 15.
9. Atradius Annual Report 2016, p. 4.
10. <https://atradius.nl/artikel/geschiedenis.html>.
11. Atradius Annual Report 2016, p. 4. Zie ook A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 48 en B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 17.

jaren een aantal wijzigingen ondergaan. Vanaf 2010 is de herverzekeringsstructuur komen te vervallen en is de Staat zelf formeel de verzekeraar geworden. Atradius Dutch State Business (Atradius DSB), dochteronderneming van Atradius, is – als gevolmachtigde – de uitvoerder van deze faciliteit (die alleen gebruikt kan worden als sprake is van Nederlandse export). De relatie tussen Atradius DSB en de Nederlandse Staat wordt onder Nederlands recht geregeld via de Kaderwet financiële verstrekkingen Financiën en de daarop gebaseerde ministeriële Regeling uitvoering EKI.¹²

Voor wat betreft de marktbaar betalingsrisico's die niet voor rekening van de Staat komen, is er vanaf 1994 en 2002 voor Atradius meer concurrentie op de kredietverzekeringmarkt gekomen. De particuliere kredietverzekeraars Euler Hermes en Coface, die voorheen al wereldwijd actief waren in vele andere landen, besloten tot de Nederlandse kredietverzekeringmarkt toe te treden. Het gevolg is dat de hedendaagse private kredietverzekeringmarkt in Nederland – maar ook wereldwijd – wordt gedomineerd door deze drie partijen.¹³

Hierna zal niet alleen worden ingegaan op aspecten van de staatsexportkredietverzekering maar ook op verzekeringen door de private kredietverzekeraars. Hierdoor ontstaat een bredere kijk op relevante aspecten van kredietverzekering in het internationale handelsverkeer.

2.2 Kredietverlening en kredietverzekering

De kredietverzekering dekt de betalingsrisico's af, die optreden bij overeenkomsten waarbij kredieten worden verleend bij de afname van goederen of diensten.¹⁴ Bij kredietverlening in het handelsverkeer worden goederen of diensten door een partij geleverd in ruil voor een uitgestelde betaling (betaling op krediet).¹⁵ Het brengt mee dat betaling van de koopprijs pas enige tijd na levering van goederen en diensten geschiedt. Zo kan de krediettermijn bij goederentransacties dertig, zestig of negentig dagen zijn, maar bij grote transacties zoals de levering van vliegtuigen en schepen kan deze krediettermijn zelfs oplopen tot tien of vijftien jaar.

Het door de leverancier geboden uitstel van betaling wordt ook wel het leverancierskrediet genoemd. Dit leve-

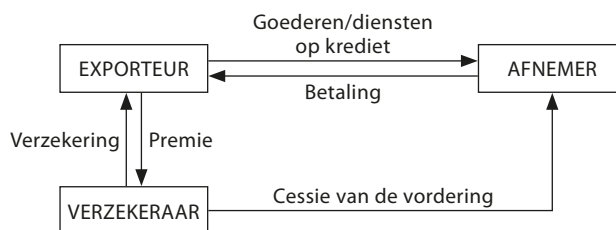
rancierskrediet is in de handelspraktijk normaal gebruik.¹⁶ Veel ondernemingen, maar ook landen, zijn financieel niet bij machte om bepaalde goederen of diensten vooraf in één keer te financieren. Dit is met name het geval wanneer de transactieomvang groot is, zoals bij de levering van kapitaalgoederen. De leverancier is daarom vaak feitelijk gebonden om een krediet aan zijn afnemer te verstrekken, wil hij een bepaalde transactie niet mislopen. Daarnaast is het verlenen van krediet een belangrijk onderdeel van het commerciële proces geworden.

Wanneer exporteurs op krediet leveren, lopen zij echter wel het risico dat na levering van goederen en/of diensten de afnemende partij niet voldoet aan de overeenkomst en er niet wordt betaald. Zo kan de afnemer failliet gaan, anderszins niet in staat zijn om te betalen, of te kwader trouw een overeenkomst niet nakomen. De achtergrond van non-betaling hoeft echter niet altijd alleen bij de afnemer te liggen. Zo kan ook sprake zijn van betalingsonvermogen door het ingrijpen van een regering, of doordat sprake is van oorlog waardoor er niet betaald mag of kan worden. Als voorbeelden van situaties waarin in het verleden betalingen volledig zijn gestopt door oorlog gelden handelstransacties met partijen in Irak en Libië. Verder kunnen naast afnemende ondernemingen ook afnemende landen in betalingsproblemen komen. Zo was bij Griekenland de schuldenlast (te) hoog opgelopen en is dat nu ook bij Venezuela het geval.

Vanwege deze betalingsproblemen die kunnen ontstaan in situaties waarin goederen of diensten op krediet zijn geleverd, is de kredietverzekering in het leven geroepen. Doordat de kredietverzekeraar het betalingsrisico overneemt, komt de exporteur niet in financiële problemen als de afnemer op het afgesproken tijdstip met betaling in gebreke blijft.

2.3 De werkwijze van de (export)kredietverzekering

De werking van de kredietverzekering kan schematisch op de volgende manier worden weergegeven:

Figuur 1: Schematisch overzicht van de kredietverzekeringconstructie

De kredietverzekering is, zoals uit het bovenstaande reeds is gebleken, een verzekering die dekking biedt voor het risico van non-betaling bij een onderliggende overeenkomst tussen de exporteur en zijn afnemer. Deze onderliggende overeenkomst bestaat doorgaans uit enerzijds een verplichting tot het leveren van goederen of diensten op

12. Wet van 31 januari 1996, houdende regels betreffende de financiële verstrekkingen ten laste van de begroting van het Ministerie van Financiën respectievelijk Regeling van de Minister van Financiën van 11 januari 2010, houdende regels voor de uitvoering van exportkrediet- en investeringsverzekeringfaciliteiten van de Staat.

13. Zie ook P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 190 e.v.

14. A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 11 en 15.

15. Zie o.a. B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1998, p. 19 en S.O.H. Bakkerus, *Bancaire aansprakelijkheid*, Deventer: Kluwer, 2000, p. 11.

16. B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 19.

krediet, en anderzijds een verplichting voor de afnemer tot betaling op een afgesproken tijdstip. Het traject dat de kredietverzekeraar met de exporteur doorloopt vanaf de aanvraag van de dekking tot de afwikkeling van de schade, bestaat grofweg uit drie elementen: informatie, verzekering en incasso.¹⁷

Door informatie over afnemers te vergaren, zijn verzekeraars in staat om de risico's van transacties in te schatten en een selectie te maken van de handelsvorderingen van een exporterende onderneming. De financiële gezondheid van de afnemer schat de verzekeraar in aan de hand van bijvoorbeeld de balans en resultatenrekening alsmede details over bestaande bancaire kredieten (meer daarover in § 3). Aan de hand van deze informatie wordt bekeken of, en zo ja tegen welke premie en voorwaarden, een verzekering aan de exporteur/(kandidaat-)verzekeringnemer kan worden verstrekt.

Wanneer de exporteur vervolgens de overeenkomst met een afnemer aangaat, ontstaat bij non-betaling door de afnemer voor de exporteur een recht op schadevergoeding onder de verzekering. De (export)kredietverzekering is een schadeverzekering in de zin van art. 7:925 lid 1 jo. art. 7:944 BW, zodat op deze relatie de bepalingen van titel 17 van Boek 7 BW van toepassing zijn.

Als wederprestatie betaalt de exporteur een eenmalige of maandelijks premie, conform art. 7:925 lid 1 BW. Naast de verschuldigde premie staan in de polis ook de bedragen vermeld waarvoor de verzekeraar bereid is het betalingsrisico over te nemen, de zogenaamde kredietlimieten. De kredietlimiet bepaalt de bovengrens van het bedrag dat de verzekeraar bereid is te dekken (maximaal verzekerde som) en kan variëren tussen enkele duizenden tot miljoenen euro's, afhankelijk van het risico. De private kredietverzekeraars hebben veelal als uitgangspunt dat de gehele omzet (alle handelstransacties) van de ondernemer ter verzekering wordt aangeboden. Dit om selectie tegen te gaan. Echter ook een enkele transactie kan worden verzekerd. Het verzekeren van zo'n individuele geselecteerde transactie geschiedt dan, mits het risico acceptabel is, tegen een doorgaans hogere premie.

Naast de vastgestelde limieten dient de verzekerde rekening te houden met alle overige in de polis opgenomen voorwaarden. Zo kan de verzekeraar extra zekerheid verlangen door als voorwaarde voor de dekking te stellen dat de verzekerde een zekerheidsrecht vestigt op alle te leveren goederen door middel van bijvoorbeeld een eigendomsvoorbehoud, een hypotheek of een pandrecht (meer daarover in § 5).

Wanneer de verzekeringsovereenkomst eenmaal is gesloten en een afnemer van de exporteur daadwerkelijk niet aan zijn betalingsverplichting voldoet, keert de verzekeraar (indien aan de polisbepalingen is voldaan) na een wachttijd van enkele maanden het overeengekomen schadebedrag uit (§ 4.4). Vervolgens neemt de verzekeraar het incasso voor zijn rekening. Dit is mogelijk doordat in de polis wordt vastgelegd dat de verzekeraar op het moment

van uitkering na vastgestelde non-betaling, de oorspronkelijke vordering op de afnemer via cessie verkrijgt (zie nader § 4.8). De verzekeraar is hierdoor gerechtigd tot het uitwinnen van de overgedragen vordering. Hij zal echter nooit de gehele schade van de verzekerde exporteur veroeden en bijvoorbeeld een eigen risico bij de verzekerde laten (§ 4.3). Deze begrenzing wordt mede gehanteerd vanwege het feit dat de inbreng van de exporteur vaak nodig is bij het verdere incassotraject en de verzekerde veel invloed kan uitoefenen op de ontwikkeling van het risico van niet-invordering van de geldschuld.¹⁸

2.4 Voordelen van de kredietverzekering voor de exporteur

De kredietverzekering kent enige belangrijke voordelen die haar aantrekkelijk maken voor exporterende Nederlandse ondernemers en daarmee tevens voor de Nederlandse economie. Het eerste en grootste voordeel is reeds ter sprake gekomen. De kredietverzekering zorgt er in eerste instantie voor dat het betalingsrisico van de op krediet leverende exporteur wordt overgenomen door de verzekeraar. Door deze zekerheid kunnen Nederlandse ondernemers eenvoudiger zakendoen met klanten en veiliger nieuwe afzetmarkten betreden.¹⁹ Het verzekeren van exportkrediet is zeker belangrijk wanneer een exporteur wisselende en onbekende afnemers heeft, of juist enkele grote afnemers waardoor er geen spreiding is van het debiteurenrisico. Er bestaat dan het gevaar dat bij non-betaling de exporteur wordt meegezogen in een faillissement.

Een tweede voordeel van de kredietverzekering is dat bij non-betaling een pressiemiddel voorhanden is om tijdige betaling alsnog af te dwingen.²⁰ De kredietverzekeraar heeft namelijk een team specialisten om het incasso op te pakken. Hij beschikt over de expertise die en het (internationale) netwerk dat bij veel ondernemingen ontbreekt. Daarbij komen de kosten voor het incasso vaak voor rekening van de verzekeraar, hetgeen de verzekerde kosten bespaart.

Het derde voordeel hangt hiermee samen. Wanneer een debiteur onverhoopt failliet gaat of surseance van betaling zou aanvragen, is het erg moeilijk de vordering te incasseren. Vaak moet dan tezamen met de curator en overige concurrente schuldeisers worden uitgemaakt wie welk deel van de boedel toekomt, als er al iets overblijft aangezien

17. Vergelijk P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 10.

18. G. Jocqué en B. Weyts, *Wet en Duiding Verzekeringen*, Brussel: Larcier, 2013, p. 87-88.

19. P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 30.

20. S.A.H.J. Warringa, 'Dan verkoop je toch gewoon de boot', Faillissement en kredietverzekering, in: J.G. Princen en A. Schee, *De ondernemende curator*, Deventer: Kluwer, 2011, p. 173 en P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 162.

preferente schuldeisers als de bank en de fiscus doorgaans de boedel uitputten. Gemiddeld kan volgens de kredietverzekeraars minder dan tien procent van de vordering worden teruggehaald in geval van een faillissement of surseance. Daar komt bij dat een faillissement of surseance erg veel tijd in beslag kan nemen. Wanneer een exporteur een kredietverzekering heeft afgesloten, kan hij echter direct een claim indienen bij de kredietverzekeraar die doorgaans, binnen de grenzen van de verzekering(sdekking), op vrij korte termijn het gedekte percentage van het verzekerde bedrag zal uitkeren.

Tot slot biedt een kredietverzekering exporterende ondernemers een sterke onderhandelingspositie bij het afsluiten van een kredietfaciliteit bij banken of mogelijk betere betalingscondities.²¹ Verzekerde afnemers/vorderingen kunnen namelijk als onderpand dienen bij de verstrekking van kredieten. Daarnaast verlangt de bank dikwijls cessie van (de rechten onder) de kredietverzekeringsspolis voordat zij overgaat tot het verstrekken van bedrijfskredieten of tot de financiering van risicovolle exporttransacties.²² De bank heeft op die manier meer zekerheid op uitbetaling van vorderingen op debiteuren.²³

2.5 Voordelen voor de binnen- en buitenlandse economie

Doordat de kredietverzekering de grote betalingsrisico's bij export van producten of diensten opvangt, gaat er een exportstimulerend effect vanuit.²⁴ Dit effect heeft ook zijn werking op de Nederlandse economie aangezien 32 procent van het Bruto Nationaal Product bestaat uit de inkomsten uit export.²⁵ De invloed van de kredietverzekering op de Nederlandse economie volgt uit een onderzoek in 2010 van de Nederlandsche Bank (DNB).²⁶ Berekeningen geven aan dat iedere euro aan verzekerde exporten ruim tweeënhalve euro aan totale exporten genereert.²⁷

Daarnaast zijn kredietverzekeraars belangrijk voor buitenlandse economieën. Het exportstimulerend effect van de kredietverzekering heeft ook positieve invloed op de economische groei en welvaart van importerende landen. Dit gaat bij internationale handel vanzelfsprekend ook andersom op. Het importeren van goederen en diensten uit het buitenland naar Nederland wordt vaak ook door de kredietverzekering (van buitenlandse leveranciers) gefaciliteerd. Sommige producten of diensten zijn in Nederland niet verkrijgbaar, of buitenlandse producten of diensten zijn van betere kwaliteit of goedkoper. Bij import wordt daarom zowel de buitenlandse als de Nederlandse economie en welvaart bevorderd. Daarbij geldt dat een groot gedeelte van de ingevoerde goederen weer wordt geëxporteerd (doorverkocht aan andere landen), al dan niet als onderdeel (grondstof, halffabricaat of tussenproduct) van een eindproduct. Bij die export speelt de kredietverzekering weer een rol. Bijna twee derde van de Nederlandse import bestaat uit grondstoffen, halffabricaten en tussenproducten, blijkt uit CBS-cijfers.²⁸

Ook in Europa wordt het belang van de exportkredietverzekering erkend. Zo besloot de Raad van de Europese Unie om in 1998 een richtlijn in te stellen die betrekking heeft op alle verzekeraars die dekking verlenen met steun van een of meer lidstaten.²⁹ Deze richtlijn werd uitgevaardigd omdat de Raad van mening was dat de exportkredietverzekering, niet alleen een belangrijk handelspolitiek instrument is, maar ook een grote rol vervult bij handelsbetrekkingen met ontwikkelingslanden en daarmee bevorderlijk is voor de integratie van die landen in de wereldeconomie, hetgeen een van de doelstellingen is van het ontwikkelingsbeleid van de Europese Gemeenschap.

Kortom, niet alleen de bij een transactie betrokken partijen maar ook (de economieën van) het land van export en het land van import zijn gebaat bij de aanwezigheid van de kredietverzekering. In (rechts)economische termen: de kredietverzekering heeft in beginsel positieve invloed op zowel de individuele welvaart van de handelspartijen maar meer algemeen ook op de maatschappelijke welvaart.

2.6 De zekerheidsfunctie van de kredietverzekering in verhouding tot andere zekerheidsconstructies

Door banken en andere financiële instellingen worden ook andere instrumenten gehanteerd die exporteurs zekerheid

21. S.A.H.J. Warringa, 'Dan verkoop je toch gewoon de boot', Faillissement en kredietverzekering, in: J.G. Princen en A. Schee, *De ondernemende curator*, Deventer: Kluwer, 2011, p. 173 en P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 133.
22. Gezien art. 7:948 BW staat deze cessie van de vordering tot uitkering van de verzekerde exporteur aan de bank niet op gespannen voet met de cessie van de vordering tot betaling van de verzekerde exporteur aan de verzekeraar. Artikel 7:948 BW ziet niet op de kredietverzekering. Zie M.L. Hendrikse, *Verzekering en de (internationale) handel: de transportverzekering en de kredietverzekering*, in: S. E. van Hall e.a., *Capita internationaal handelsrecht*, Zutphen: Paris, 2013, p. 225.
23. Vergelijk Y. Merchiers, *De kredietverzekering en de borgtochtverzekering in de nieuwe Wet op de landverzekeringsovereenkomst*, in: *Liber Amicorum Paul de Vroede, Deel II*, Diegem: Kluwer, 1994, p. 1082.
24. A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 15 en 21.
25. <https://www.cbs.nl/nl-nl/faq/specifiek/hoeveel-verdient-nederland-aan-de-export->
26. <http://www.dnb.nl/nieuws/nieuwsoverzicht-en-archieef/nieuws-2010/dnb240752.jsp>.
27. Zie uitgebreid K.J.M. Van Der Veer, *The Private Credit Insurance Effect on Trade*, DNB Working paper, 2010, no. 264. Vergelijk ook P. Egger en T. Url, *Public Export Credit Guarantees and Foreign Trade Structure: Evidence from Austria*, *The World Economy*, 2006-4, p. 399-418.
28. CBS, *Internationaliseringsmonitor 2015, eerste kwartaal: Waardeketens*, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek, 2015, p. 17 (<https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2015/04/internationaliseringsmonitor-eerste-kwartaal-2015>).
29. Richtlijn 98/29/EG van de Raad van 7 mei 1998 betreffende de harmonisatie van de voornaamste bepalingen inzake de exportkredietverzekering op de middellange en lange termijn.

op betaling kunnen bieden in geval van levering op krediet. De meeste instrumenten bestaan al langer dan de kredietverzekering. Zo is er de mogelijkheid om te werken met onder andere borg- of garantstellingen van derde partijen of van banken. Daarnaast kan worden gedacht aan wissels die een onvoorwaardelijke betaalplicht van de debiteur inhouden. Deze instrumenten hebben met elkaar en de kredietverzekering gemeen dat zij exporterende ondernemers (gedeeltelijke) zekerheid op betaling kunnen bieden, maar zij bieden vaak niet dezelfde zekerheid als een kredietverzekering. De belangrijkste verschillen zullen wij kort weergeven.

De meest bekende zekerheidsconstructies zijn waarschijnlijk de borgstelling en garantstelling door derden. Bij een borgstelling of borgtocht zal in geval van non-betaling, eerst de oorspronkelijke debiteur (hoofdschuldenaar) moeten worden aangesproken voordat een beroep op de borg kan worden gedaan (art. 7:855 BW).³⁰ De vordering op de oorspronkelijke debiteur zal eerst zoveel mogelijk moeten worden uitgewonnen. Bovendien heeft de borg vaak enkele contractuele verweermiddelen die hij kan inroepen voordat hij tot betaling hoeft over te gaan.

De garantie heeft als nadeel voor een exporteur dat diegene die garant staat voor de hoofdschuldenaar, ook in betalingsproblemen kan komen.³¹ Dit is niet ondenkbaar als de garant behoort tot dezelfde groep (concern) als de debiteur. Een door de bank afgegeven garantie of letter of credit (L/C) biedt bij handelstransacties daarom meer zekerheid aangezien banken doorgaans solvabel zijn.³² Ook kan een exporteur bij de bank een incassofunctie laten bedingen, hetgeen in praktijk inhoudt dat een bank ter plaatse van de afnemer – de correspondentbank – zal worden ingeschakeld om het incassotraject voor zijn rekening te nemen.³³

Het nadeel van een bankgarantie of letter of credit is dat zij relatief duur is.³⁴ De premie van een kredietverzekering ligt in vergelijking tot deze kosten veel lager. Daarnaast luistert de tekst van de garantie of letter of credit erg nauw.³⁵ Het kan meebrengen dat de begunstigde bij deze constructies toch het risico loopt dat hij niet (volledig) wordt betaald omdat een betreffende situatie niet (geheel) onder de afgesproken reikwijdte van de garantie valt. Dit verschijnsel staat bekend als de 'strict compliance leer'.³⁶ Bij de kredietverzekering speelt de strict compliance leer minder, aangezien er soms wordt gewerkt – zeker in het verleden was dat het geval – met een negatieve begripsomschrijving in de polis (zie uitgebreider § 4.2). Het is dan aan de verzekeraar (in plaats van de exporteur) om aan te tonen dat hij niet hoeft uit te betalen. Indien een verzekeraar een positieve begripsomschrijving hanteert, zal deze ook niet zo strikt zijn omschreven als bij een bankgarantie of letter of credit.

Een ander nadeel van de garantie is dat deze in opdracht van de afnemende partij moet worden afgegeven. De garantie moet dus als het ware tijdens onderhandelingen worden afgedwongen door de exporteur. Dat kan tot pro-

blemen leiden aangezien het vragen van een bankgarantie binnen sommige culturen als een indicatie van wantrouwen wordt gezien en bijgevolg de commerciële relatie tussen partijen (zeer) negatief kan beïnvloeden.³⁷ Dit gevoel van wantrouwen speelt vooral een grote rol in Aziatische en Arabische landen waar vertrouwen een belangrijk onderdeel van het commercieel proces is. Aangezien de kredietverzekering wordt afgesloten door de exporteur zelf, speelt inbreuk op de vertrouwensrelatie tussen hem en de afnemende partij hier doorgaans geen rol.³⁸ De kredietverzekering is een discreet instrument en de afnemer heeft in praktijk dikwijls geen weet van de aanwezigheid van een kredietverzekering.

Ten slotte de wissel.³⁹ De wissel wordt veel als zekerheid gebruikt in het internationale handelsverkeer. Zij behelst een waardepapier dat door de houder getrokken kan worden om zich daarmee een betrouwbare derde debiteur te verschaffen, bijvoorbeeld een bank.⁴⁰ Zij biedt echter op zichzelf nog geen betalingszekerheid.⁴¹ Door acceptatie van de wissel komt slechts de vordering op de houder (bank) vast te staan waardoor zij een afdwingbare verbintenis oplevert. Ook moet de wissel aan verschillende formele vereisten voldoen. Er moet 'wissel' op staan, een vervaldag, een plaats etc.⁴² Bij sommige vormfouten kan de wissel nietig zijn.

30. Asser/Van Schaick 7-VIII, *Bewaarneming, borgtocht, vaststellingsovereenkomst, bruikleen, altijddurende rente, spel en weddenschap*, 2018, nr. 58 e.v. Zie ook B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 30-35.

31. Zie Asser/Van Schaick 7-VIII, *Bewaarneming, borgtocht, vaststellingsovereenkomst, bruikleen, altijddurende rente, spel en weddenschap*, 2018, nr. 60 en J.W.H. Blomkwist, *Borgtocht*, Deventer: Kluwer, 2012, p. 18 e.v. over dergelijke garantieovereenkomsten.

32. A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 39. Zie over de bankgarantie R.I.V.F. Bertrams, De bankgarantie als zekerheidsinstrument bij internationaal contracteren, in: B. Wessels en T.H.M. van Wechem, *Contracteren in de internationale praktijk*, Deventer: Kluwer, 2011, p. 1-26.

33. Ph.H.J.G. van Huizen, *Inleiding handelsrecht*, Deventer: Kluwer, 2013, p. 41.

34. A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 40.

35. P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 130.

36. Ph.H.J.G. van Huizen, *Inleiding handelsrecht*, Deventer: Kluwer, 2013, p. 47 en K.F. Haak en R. Zwitser, *Van Haven & Handel, Hoofdzaken van het handelsverkeersrecht*, Deventer: Kluwer, 2010, p. 103 en 107. Vergelijk B. De Vuyst & G. De Meyer, *Documentaire kredieten*, Gent: Story-Scientia, 2003, p. 91.

37. P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 125 en 130.

38. M. Jus, *Credit Insurance*, Oxford: Academic Press, 2013, p. 168.

39. Zie hierover R. Zwitser, *Order- en toonderpapieren*, Deventer: Wolters Kluwer, 2017, p. 23-26 en 89 e.v. en Ph.H.J.G. van Huizen, *Inleiding handelsrecht*, Deventer: Kluwer, 2013, p. 28-30 en 33.

40. B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 28-29.

41. K.F. Haak en R. Zwitser, *Van Haven & Handel, Hoofdzaken van het handelsverkeersrecht*, Deventer: Kluwer, 2010, p. 70.

42. Zie onder andere art. 100, 101 en art. 105 Wetboek van Koophandel.

Door het afsluiten van een kredietverzekering kan een exporterende onderneming de bovenstaande problemen grotendeels ontlopen. De kredietverzekeraar neemt het commerciële of politieke risico van non-betaling over en mitigeert het kredietrisico in zijn algemeenheid aanzienlijk. Tevens zijn kredietverzekeraars over het algemeen erg solvabel waardoor het zogenaamde 'tegenpartijrisico' beperkt is.

3. Risicoanalyse als een eerste stap naar zekerheid

3.1 Inleiding: voorkomen is beter dan genezen

Een ondernemer kan bij levering op krediet aan buitenlandse afnemers het betalingsrisico beperken met het sluiten van een kredietverzekeringsovereenkomst. Voor de verzekeraar is van belang dat het overgedragen risico van non-betaling door afnemers binnen aanvaardbare grenzen blijft. Deze risico's kunnen, afhankelijk van de grootte van de transactie, enorm zijn en daarmee ook de eventuele financiële schade voor de verzekeraar. De kredietverzekeraar heeft twee instrumenten tot zijn beschikking om de betalingsrisico's in te schatten en zo beperkt mogelijk (en verzekerbaar) te houden.

De eerste manier is een grondige analyse van de afnemer voordat dekking wordt verleend. De afnemer zal immers bij uitkering van schade ook een debiteur van de verzekeraar worden. De tweede manier is het via de polis contractueel bewerkstelligen dat na uitkering van de schade aan de verzekerde het proces van (alsnog) incasseren van de vordering tot betaling bij de afnemer zo efficiënt en effectief mogelijk verloopt. Deze twee methoden hangen ook met elkaar samen. Welke voorwaarden aan de dekking worden gesteld, zal namelijk afhangen van de uitkomst van de risicoanalyse.

In deze paragraaf laten wij eerst zien hoe de Nederlandse kredietverzekeraars vooraf een analyse maken van het risico en waar de grenzen van deze analyse liggen. Vervolgens behandelen wij in paragraaf 4 de karakteristieke bepalingen uit de verzekeringsovereenkomst die bijdragen aan een aanvaardbare overdracht van het risico alsmede

aan de incassomogelijkheden. In paragraaf 5 gaan wij in op de zekerheden die dikwijls door verzekeraars als voorwaarde voor de dekking worden gesteld.

3.2 Analyse kredietverzekeraar van afnemer

Kennis over (potentiële) verzekeringnemers en hun (potentiële) afnemers is essentieel voor een kredietverzekeraar teneinde een goede afweging te kunnen maken met betrekking tot de grote financiële risico's die hij zal moeten dragen na het afsluiten van een verzekering. De kredietverzekeraar heeft in vergelijking met andere schadeverzekeraars namelijk een minder grote spreiding van zijn portefeuille (en van zijn risico's).⁴³ Daarom wordt voordat een verzekeringsovereenkomst wordt gesloten een grondige analyse gemaakt van de afnemer van de (aspirant-)verzekerde.⁴⁴

Bij deze analyse zijn twee aspecten van belang. Ten eerste is het belangrijk om te bezien of de debiteur voldoende financiële middelen tot zijn beschikking heeft om binnen een bepaalde afgesproken tijd na levering te betalen.⁴⁵ Hierbij wordt gekeken naar de kredietwaardigheid van een afnemer op de korte en lange termijn. Daartoe worden de omzet, liquiditeit, solvabiliteit, rentabiliteit en toekomstige cashflow van de onderneming bestudeerd. Ook de branche waarin de afnemer opereert speelt in dit verband een grote rol. Ten tweede worden de ervaringen met en de betalingsmoraliteit van de debiteur in kaart gebracht. Betaalt de debiteur op de afgesproken tijdstippen of worden deze dikwijls overschreden?

De verzekeraar gaat actief op zoek naar informatiebronnen om de juiste informatie te achterhalen. Soms wordt de verlangde informatie door de afnemer zelf verstrekt. Jaarverslagen vormen een belangrijke bron.⁴⁶ In veel landen zijn die echter niet of onvoldoende voorhanden en niet altijd IFRS goedgekeurd. Andere manieren zijn het inwinnen van informatie bij gespecialiseerde kredietinformatiebureaus, buitenlandse ambassades (zeker bij staatsexportkredietverzekeraars), de huisbankier van een afnemer of het handelsregister ter plaatse. In Nederland dienen bedrijven op tijd hun balans te deponeren. In sommige landen wordt dit echter nauwelijks of te laat gedaan. Daarom moet ook gekeken worden naar andere informatiebronnen zoals bijvoorbeeld stukken in de media of op het internet. De hier gevonden informatie moet echter wel voldoende objectief zijn. Verder spelen ook ervaringen uit het verleden van andere verzekerden mee. Op basis van de verkregen informatie en de betalingshistorie van de afnemer wordt vervolgens een beeld geschetst. Daarbij is sprake van een ratingssysteem.⁴⁷

Het komt voor dat een afnemer geen informatie wil prijsgeven. Het gevolg hiervan is dat de kredietverzekeraar de levering van goederen of diensten (althans het daaraan verbonden betalingsrisico) in principe niet zal verzekeren waardoor de levering uiteindelijk vaak niet door zal kunnen gaan. De afnemer zal dan als enige optie over hebben om vooruit te betalen. Gezien de bedragen die hierbij spe-

43. A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 20 en J.W. Hoobroeckx, *The Boundaries of Credit Insurance: A Comment*, The Geneva Papers on Risk and Insurance, 1986, p. 292. Relevant is dat het aantal landen beperkt is.

44. Zie uitgebreid hierover P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 270 e.v.

45. A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 21.

46. L. Koopmans, Het ratingproces bij kredietverzekeraars, *Accountant*, september 2014, p. 28.

47. L. Koopmans, Het ratingproces bij kredietverzekeraars, *Accountant*, september 2014, p. 32-33.

len, zal deze (zeer) grote financieringslast in de praktijk vaak niet door een onderneming kunnen worden gedragen. Het niet verzekeren door de verzekeraar is daarom tevens een pressiemiddel om afnemers de door de verzekeraar verlangde gegevens alsnog te laten verstrekken.

Een afnemer kan ook valse of onjuiste informatie doorgeven. Als deze afnemer tegen de lamp loopt nadat hij valse informatie heeft verstrekt, zal de betreffende verzekeraar niet meer willen meewerken aan de verzekering van een transactie met deze onderneming en blijven er niet veel andere opties voor hem over. Er is immers maar een beperkt aantal verzekeraars dat een kredietverzekering aanbiedt. Atradius, Coface en Euler Hermes hebben, zoals aangegeven, in Nederland maar ook elders de grootste marktaandeelen.⁴⁸ Als een afnemer zijn informatie niet zou willen prijsgeven na een verzoek van één van deze kredietverzekeraars, of onjuiste informatie heeft verstrekt, dan is de kans aanwezig dat hij vervolgens tracht een transactie met een andere exporteur aan te gaan. Gezien de forse marktaandeelen van de bovengenoemde verzekeraars, is echter de kans groot dat deze nieuwe leverancier eveneens zijn kredietrisico's onderbrengt bij dezelfde verzekeraar. Dit vooruitzicht zal afnemers in beginsel prikkelen om juiste en volledige informatie te verstrekken.

De vergaarde informatie over debiteuren wordt door de verzekeraars bewaard in een eigen database.⁴⁹ Elke kredietverzekeraar beschikt over informatie over tientallen miljoenen bedrijven.⁵⁰ De in deze database opgeslagen gegevens worden niet gedeeld met de andere verzekeraars. Het inwinnen van informatie gebeurt immers op vertrouwelijke basis.

3.3 Analyse kredietverzekeraar van afnemer en landenbeleid

Verder is voor een kredietverzekeraar bij de risicoanalyse van belang in welk land een afnemer is gevestigd. In sommige landen spelen naast factoren bij de debiteur zelf ook andere risico's mee die tot non-betaling kunnen leiden, zoals een vergroot politiek risico of afwijkende regelgeving.⁵¹ Tevens kan de betalingsmoraliteit cultuurafhankelijk zijn.⁵² Zo is er een duidelijk verschil tussen afnemers in Scandinavische landen, die over het algemeen vrij strikt zijn met betalingstermijnen, en handelspartners in Zuid-Europese landen.⁵³

De kredietverzekeraars verzamelen daarom doorlopend informatie over landen. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de schuldenlast, begrotingstekorten en institutionele en structurele factoren, maar ook naar de stabiliteit van het politieke systeem in een land.⁵⁴ Aan de hand van de inschatting van de economische en politieke risico's worden de landen beoordeeld met een rating. Deze landeninformatie is voor de verzekeraars een belangrijke eerste filter met betrekking tot een kredietverzekeringsaanvraag. Gekoppeld aan de landeninformatie is op ieder land een landenbeleid van toepassing dat in principe geldt voor alle te verzekeren transacties met afnemers in die landen.⁵⁵

3.4 Analyse kredietverzekeraar van verzekeringnemer

Ook de potentiële verzekeringnemer/exporteur zelf wordt onder de loop genomen. Hij zal immers de premie moeten (kunnen) voldoen als wederprestatie voor de af te geven dekking. Voorts zal de kredietverzekeraar nagaan of de exporteur zijn contractuele verplichtingen zal nakomen. Wat dat laatste betreft, de verzekeraar wil er ook zeker van zijn dat de aspirant-verzekerde geen kwalijke bedoelingen heeft en niet uit is op een financieel voordeel door middel van het afsluiten van de verzekering. De kredietverzekeraars geven aan geregeld te zijn geconfronteerd met gevallen waarin redelijk onbekende exporteurs met zogenaamde afnemers samenwerkten in een poging om een uitkering uit een verzekeringspolis te verkrijgen en vervolgens te verdelen. Zo schijnt bij export van vlees en vee naar Italië voor miljoenen euro's schade te zijn geclaimd maar bleken de feitelijke leveringen nooit te hebben plaatsgevonden. Documenten werden vervalst of er werd met lege vrachtwagens even over de grens gereden om de juiste douanedocumenten te verkrijgen. Voorts heeft de verzekeraar ook op basis van de Wwft (Wet ter voorkoming van witwassen en financiering van terrorisme) de verplichting om een cliëntenonderzoek te doen waaruit blijkt wat de werkelijke identiteit van de cliënt is en welk doel de onderneming heeft met het aangaan van de verzekeringsovereenkomst.⁵⁶ Deze screening van de potentiële verzekeringnemer (KYC-Know Your Customer) vindt onder meer plaats aan de hand van gangbare informatie als de jaarrekening en overige gegevens van de Kamer van Koophandel.

48. K.J.M. Van Der Veer, *The Private Credit Insurance Effect on Trade*, DNB Working paper, 2010, no. 264, p. 4.

49. Zie A-G E.M. Wesseling-van Gent voor HR 9 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:235 (British American Tobacco/Atradius) sub 2.15.

50. Coface beschikt bijvoorbeeld over financiële data met betrekking tot 80 miljoen bedrijven, zie Coface 2016 Activity report, p. 16 (<http://www.coface.nl/Nieuws-Publicaties/Publicaties/2016-Activity-report>). Dat zal bij de andere verzekeraars vergelijkbaar zijn. Vergelijk P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 162.

51. A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 21.

52. P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 39-40.

53. R. Aernoudt, *Bazel II: hoe er voordeel uit te halen*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2005, p. 22.

54. P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 275 en p. 509 e.v.

55. A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 58-60.

56. J.L.S.M. Hillen, *Lexplicatie: Wet ter voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering*, Deventer: Kluwer, 2009, p. 10.

57. Zie in dit verband ook de conclusie van A-G E.M. Wesseling-van Gent voor HR 9 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:235 (British American Tobacco/Atradius) sub 2.14 e.v. Hier wordt onder 2.20 e.v. ook ingegaan op de mededelingsplicht van een aspirant-verzekeringnemer bij kredietverzekeringen in een rechtsvergelijkend perspectief.

Bij het achterhalen van gegevens over de potentiële verzekerde speelt de mededelingsplicht van art. 7:928 BW een belangrijke rol.⁵⁷ Zoals bij veel andere (zakelijke) verzekeringen wordt in dit verband door de kredietverzekeraar een vragenlijst gehanteerd bij het aangaan van een verzekeringsovereenkomst. Aldus kan tevens informatie van de verzekerde over het betalingsgedrag en de kredietwaardigheid van de afnemer worden verkregen.⁵⁸

3.5 Analyse van de onderliggende overeenkomst

De tussen de exporteur en zijn afnemer gesloten overeenkomst, dat de grondslag vormt voor de kredietverzekering, wordt in zijn algemeenheid niet geverifieerd. De staatsverzekeraar in Nederland controleert de onderliggende overeenkomst niet.⁵⁹ Private kredietverzekeraars doen dat alleen in uitzonderingsgevallen, als sprake is van verzekering van een zeer specifiek contract.

De reden daarvoor is dat als non-betaling een rechtstreeks en direct gevolg is van een fout in deze overeenkomst, dit in principe voor risico van de verzekerde komt.⁶⁰ Dit wordt wel het documentatierisico genoemd. Indien achteraf blijkt dat een bedongen zekerheid in het land van export niet werkt of niet rechtsgeldig is, komt dit in zijn algemeenheid ook voor risico van de verzekerde. De rechtsgeldigheid van een zekerheid, indien die zekerheid geëist is, wordt namelijk door de kredietverzekeraar doorgaans als voorwaarde gesteld voor schadevergoeding (zie nader § 5). Bij de staatsexportkredietverzekeraar wordt bijvoorbeeld in de verzekeringsvoorwaarden bepaald: *'Een verlies komt niet voor vergoeding in aanmerking, indien dit het gevolg is van: (...) 1. fouten of onvolkomenheden in de Overeenkomst en/of de in het Overzicht genoemde zekerheden.'* Een andere reden voor de kredietverzekeraar om het te verzekeren contract niet te controleren, is dat hij zich niet te veel willen bemoeien met de bedrijfsvoering en de con-

tractsvrijheid van een potentiële verzekeringnemer. Indien de verzekeringnemer niet is gediend van deze bemoeienis, is de kans groot dat hij naar een andere verzekeraar gaat. Voorts is er nog een praktische reden. Op jaarbasis worden honderden miljoenen handelsovereenkomsten gesloten waarop kredietverzekeringen zitten. Zelfs een groot team van juristen zou bestudering van deze overeenkomsten, nog afgezien van de hoge kosten, niet aankunnen. Dit geldt zeker voor de private kredietverzekeraars. Binnen het raamwerk van een kredietverzekering van een verzekeringnemer kunnen duizenden (overeenkomsten met) afnemers vallen en maatwerk is dan niet mogelijk.

Sommige personen werkzaam bij kredietverzekeraars zijn echter – ons inziens terecht – van mening dat bij bepaalde transacties de overeenkomsten en zekerheden wel (vaker) zouden moeten worden bestudeerd. De inhoud van de overeenkomst en de zekerheden bepaalt immers ook het risico. Het is soms beter deze risico's vooraf goed in beeld te krijgen dan achteraf te moeten constateren dat bepaalde zaken niet goed zijn geregeld. Het zal in die gevallen vermoedelijk ook opwegen tegen de aanvaarding van het documentatierisico.

4. Zekerheid kredietverzekeraar via de verzekeringsovereenkomst

4.1 Inleiding

Na analyse van en goedkeuring door de kredietverzekeraar van zowel de verzekeringnemer als de afnemer, worden de voorwaarden gesteld waaronder de verzekeringspolis kan worden afgegeven. Dit is het tweede belangrijke moment voor de verzekeraar om zekerheid in te bouwen voordat contractueel het betalings-/kredietrisico van de verzekerde wordt overgenomen. Vaak wordt door verzekeraars gewerkt met algemene verzekeringsvoorwaarden. Hierin zijn onder meer bepalingen opgenomen met betrekking tot de verzekerde risico's, de dekkingsgraad (eigen risico), de wachtermijn, geschillen, instructiemogelijkheden en cessie. Deze aspecten zijn essentieel voor het inbouwen van voldoende zekerheid voor de verzekeraar en voor een efficiënt en effectief incassotraject. In de volgende paragrafen zullen wij de meest karakteristieke bepalingen van de kredietverzekeringsovereenkomst kort behandelen.

4.2 Omschrijving van gedekte risico's

Aan non-betaling door de afnemer kunnen verschillende oorzaken ten grondslag liggen. Bij de dekking van het betalingsrisico kan een onderscheid worden gemaakt tussen commerciële en niet-commerciële risico's.⁶¹ Dit wordt ook het debiteurenrisico respectievelijk het landenrisico genoemd (zie ook § 3). Afhankelijk van de dekkingsomschrijving is er dekking voor beide soorten risico's of uitsluitend voor één van deze risico's.

Commerciële risico's (debiteurenrisico's) worden gevormd door schade-oorzaken die bij de afnemer zijn gelegen, zoals faillissementen, surseance van betaling, onderhands

58. Zie ook eerder Hof Amsterdam 17 september 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:2988 en rechtbank Amsterdam 2 juni 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:BP6011, over de mededelingsplicht van BAT jegens Atradius met betrekking tot het kredietrisico bij de afnemer. Zie ook L. Koopmans, Het ratingproces bij kredietverzekeraars, *Accountant*, september 2014, p. 29.

59. Zie Atradius DSB, Exportkredietverzekering namens de Nederlandse overheid, p. 12 (te vinden via <https://atradius.nl/artikel/dutch-state-business.html>).

60. M. Jus, *Credit Insurance*, Oxford: Academic Press, 2013, p. 91-92 en B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 44-45.

61. A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 52, W. van Oortmerssen, H. Kox e.a., *Jaarboek Exportkredietverzekering en -financiering, verzekeringsproducten en financiële instrumenten*, Alpen aan den Rijn: Samsom, 1997, p. 38 en B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 22-23. Zie ook M. Jus, *Credit Insurance*, Oxford: Academic Press, 2013, p. 77-78.

62. P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 11 en A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 52.

akkoord of executie van een vonnis zonder voldoende baten, of analoge vormen van insolventie in het land van de afnemer.⁶² Daarnaast valt ook het risico op aanhoudende non-betaling (protracted default) onder deze noemer. Dit houdt in dat de debiteur van de verzekerde zich langer dan de in de polis bepaalde termijn onthoudt van betaling, zonder dat sprake is van een faillissement of van een geschil.

Niet-commerciële risico's (landenrisico's) bestaan uit politieke risico's en catastroferisico's.⁶³ Politieke risico's kenmerken zich door politieke gebeurtenissen die betaling aan de verzekerde leverancier onmogelijk maken. Voorbeelden hiervan zijn (burger)oorlogen, revoluties, en binnenlandse onlusten. Tevens vallen maatregelen van regeringen zoals het blokkeren van geldstromen, beperkende deviezenbepalingen en moratorium hier onder.⁶⁴ Catastroferisico's zijn risico's die samenhangen met natuurrampen als stormen, overstromingen en aardbevingen maar ook epidemieën en kernrampen. Voor sommige van deze niet-commerciële landenrisico's kan niet altijd dekking worden gevonden bij de private kredietverzekeraars, maar doorgaans wel bij staats(krediet)verzekeraars.⁶⁵

Uiteindelijk bepaalt de risico-omschrijving in de polis de omvang van de dekking en tegen welke risico's de onderneming is verzekerd. Deze omschrijvingen van gedekte risico's is tegenwoordig doorgaans positief geformuleerd. Bij een negatieve omschrijving worden niet alle gedekte schadeveroorzakende omstandigheden opgesomd (positieve omschrijving), maar wordt aangegeven dat het risico op non-betaling is gedekt behoudens in de polis bepaalde uitgesloten gevallen.⁶⁶

Een negatieve omschrijving heeft voor de verzekerde het voordeel dat wanneer een schadeoorzaak niet contractueel is uitgesloten, hij recht heeft op uitkering. De bewijslast van het tegendeel komt daardoor bij de verzekeraar te liggen.⁶⁷ Kredietverzekeraars kiezen graag voor een positieve omschrijving omdat dit vooraf meer duidelijkheid (rechtszekerheid) geeft over de situaties waarin moet worden uitgekeerd. Op die manier kunnen discussies met de verzekerde in en/of buiten rechte en daarmee kosten worden voorkomen.

Verder wordt in veel polissen bij de beschrijving van gedekte risico's nog een onderscheid gemaakt tussen fabricatierisico's en kredietrisico's. Dit ook in overeenstemming met de Richtlijn exportkredietverzekering.⁶⁸ Dekking van het kredietrisico (betalingsrisico na levering) kan worden gecombineerd met dekking van het fabricatierisico. Het fabricatierisico treedt op als de afnemer vóór de levering van goederen in financiële moeilijkheden geraakt.⁶⁹ Dit kan zijn terug te voeren op bedrijfseconomische redenen maar ook op politieke of financieel-economische redenen in het land van de afnemer. De exporteur heeft dan te maken met reeds gemaakte productiekosten.⁷⁰ De kredietverzekeraar vergoedt in geval van dekking deze kosten.⁷¹

4.3 Dekkingsgraad en eigen risico

Een kredietverzekering zal nooit de volledige schade van een exporterende onderneming vergoeden. De verzekerde heeft anders na uitkering van de schade geen belang meer bij een incassotraject en de verzekeraar heeft dan geen goede bondgenoot meer bij het incasseren van het door de debiteur te betalen bedrag.⁷² Dit geldt te meer als de verzekerde zijn commerciële relatie met de afnemer niet op het spel wil zetten. De kredietverzekeraar hanteert daarom een gedeeltelijke dekkingsgraad (= percentage dekking van de schade), zodat de verzekerde een zeker deel van het risico zelf draagt (eigen risico). Een gedeeltelijke dekkingsgraad/eigen risico heeft ook een schadepreventief effect, in de zin dat de verzekerde een belang heeft bij een goede voortgang van de onderliggende transactie.

De staatsexportkredietverzekeraar wil doorgaans bij commerciële risico's 90-95 procent van het betalingsrisico afdekken en bij politieke risico's 90-98 procent.⁷³ Bij de drie grote private kredietverzekeraars kunnen verzekerden een dekkingsgraad vanaf 50 procent kiezen. Meestal ligt het tussen 75 procent en 90 procent.⁷⁴ Het precieze percentage is afhankelijk van de branche, het land, het betaalgedrag en de historische schadecijfers. Daarbij geldt in het algemeen: hoe hoger het gedekte percentage, hoe hoger de premie. In het algemeen varieert het eigen risico van de verzekerde (dus) tussen de 10 en 25 procent.

63. B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 22.

64. P. Bécue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 11.

65. A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 52 en 54.

66. A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 57.

67. W. van Oortmerssen, H. Kox e.a., *Jaarboek Exportkredietverzekering en -financiering, verzekeringsproducten en financiële instrumenten*, Alpen aan den Rijn: Samsom, 1997, p. 37 en B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 22.

68. Richtlijn 98/29/EG van de Raad van de Europese Unie van 7 mei 1998, betreffende de harmonisatie van de voornaamste bepalingen inzake de exportkredietverzekering op de middellange en lange termijn, PbEG 1998, L 148, gewijzigd bij Verordening (EG) 806/2003 van 14 april 2003 pbEU 2003, L 122.

69. P. Bécue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 254.

70. B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 21.

71. Zie voor een geschil over deze dekking Hof Den Haag 30 november 2010, ECLI:NL:GHSGR:2010:BP7368.

72. P. Bécue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 14 en B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 48.

73. Zie <https://atradiusdutchstatebusiness.nl/nl/producten/expoorteurspolis.html>, Atradius DSB, Exportkredietverzekering namens de Nederlandse overheid, p. 5 (te vinden via <https://atradius.nl/artikel/dutch-state-business.html>). Vergelijk A.J. Basoki, *Kredietverzekering voor bedrijven*, Deventer: Kluwer, 1993, p. 57.

74. Coface 2016 Activity report, p. 19 (<http://www.coface.nl/Nieuws-Publicaties/Publicaties/2016-Activity-report>).

4.4 Wachttermijn

Vertraging bij betalingen is eerder regel dan uitzondering in het internationale handelsverkeer. De kredietverzekeraar gaat daarom bij het verlopen van de factuurdatum niet direct over tot het uitkeren van de in de polis genoemde schadevergoeding. Indien de verzekeraar dit wel zou doen en vorderingen van de leverancier worden alsnog betaald door de afnemer, dan zou de verzekerde exporteur het overgemaakte bedrag weer moeten terugboeken naar de verzekeraar. Om deze last te voorkomen, wordt in de polis een wachttermijn opgenomen.⁷⁵

Gedurende deze wachttermijn dient de verzekerde zelf de afnemer aan te manen en te proberen zijn vordering betaald te krijgen. Eerst na het verstrijken van deze termijn, ook wel het moment van achterstalligheid genoemd, kan de leverancier een beroep doen op de kredietverzekering. De wachttermijn begint te lopen vanaf het moment dat de factuurdatum wordt overschreden.⁷⁶ De gemiddelde wachttermijn die door kredietverzekeraars wordt aangehouden, is drie maanden.⁷⁷ Deze kan echter verlengd worden tot zes of zelfs twaalf maanden, afhankelijk van het betalingsgedrag van de debiteur in het verleden en het land waar hij is gevestigd.⁷⁸

Als de wachttermijn is overschreden, dient de verzekerde melding te maken bij de verzekeraar van de achterstalligheid of van een mogelijk opgetreden dispuut. Vanaf dat moment geldt een dekkingsstop. Dat betekent dat nieuwe orders van dezelfde afnemer niet meer onder de dekking van de verzekering vallen. Voorts zal de verzekeraar na overdracht van het dossier het incassotraject richting de debiteur opstarten.

4.5 Geschillen, rechtskeuze en forumkeuze

Bij een beroep op de verzekering kan een geschil ontstaan over de toedracht van de schade. Bijvoorbeeld wanneer de

verzekeraar van mening is dat de exporteur ook heeft bijgedragen aan het tot stand komen van de schade en dat hij daarom niet gehouden is tot uitkering, of dat het betreffende risico om een andere reden niet onder de dekking valt. Met betrekking tot geschillen tussen een verzekerde exporteur en de Nederlandse verzekeraar is in de regel in de verzekeringsovereenkomst opgenomen dat een geschil moeten worden voorgelegd aan een Nederlandse rechter.⁷⁹ Op de verzekeringsovereenkomst is Nederlands recht van toepassing (verklaard). Het gaat ook vaak om een in Nederland gevestigde verzekerde (ofschoon de Nederlandse kredietverzekeraars ook buitenlandse verzekerden hebben). Met betrekking tot mogelijke geschillen tussen de verzekerde en zijn afnemer worden ook regelingen getroffen in de verzekeringsovereenkomst. Wanneer deze partijen een geschil hebben over wie verantwoordelijk is voor de non-betaling, dan heeft de verzekeraar het recht om de uitbetaling onder de polis geheel of gedeeltelijk op te schorten tot het geschil tussen de verzekerde en de afnemer is beslecht door een rechter of arbiter.⁸⁰

De kredietverzekeraars laten hun verzekerden – gezien het hiervoor genoemde documentatierisico – in beginsel vrij om met hun afnemers te bepalen aan welke rechter/geschillenoplosser (forumkeuze) en op basis van welk recht (rechtskeuze) een geschil wordt voorgelegd. Er zijn echter wel beperkingen. Niet ieder rechtssysteem en iedere rechter wordt door de kredietverzekeraar geaccepteerd. Zo is bij Euler Hermes in de verzekeringsvoorwaarden opgenomen dat verzekerden de verplichting hebben om – in voorkomende gevallen overeenkomstig de aanwijzingen van de verzekeraar – met afnemers deugdelijke overeenkomsten aan te gaan, waarop deugdelijke leverings- en betalingsvoorwaarden van toepassing zijn alsmede deze tijdig en op een rechtsgeldige wijze op de overeenkomst van toepassing te verklaren.⁸¹

Bij internationale handelsovereenkomsten kiezen afnemers vaak het liefst voor het recht en de rechter van hun eigen land. De uiteindelijke keuze kan echter de uitkomst van een geschil sterk bepalen en daarmee ook de verzekeringsdekking. Als bijvoorbeeld een Chinese rechter op grond van Chinees recht de Nederlandse exporteur bij een geschil met een Chinese afnemer in het ongelijk stelt, ook al vindt de exporteur dat volstrekt ten onrechte, dan is de verzekerde hieraan gebonden en zal de verzekeraar niet overgaan tot uitkering. Er zijn verschillende landen, bijvoorbeeld in Afrika, het Midden-Oosten en (Centraal-)Azië, waarin de uitkomst van een rechtsgang voor buitenlandse partijen (zeer) onzeker en onvoorspelbaar is. Het incasseren van vorderingen (en verzekeringsdekking) kan bij een nadelige rechts- en forumkeuze in een totaal ander licht komen te staan.

4.6 Instructierecht

Naast de meldings- en medewerkingsplicht die op grond van art. 7:941 BW op de verzekerde rust wanneer het risico van non-betaling zich verwezenlijkt, hebben alle kre-

75. B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 27 en 49.

76. W. van Oortmerissen, H. Kox e.a., *Jaarboek Exportkredietverzekering en -financiering, verzekeringsproducten en financiële instrumenten*, Alpen aan den Rijn: Samsom, 1997, p. 39.

77. Zie <https://atradiusdutchstatebusiness.nl/nl/producten/expoorteurspolis.html>. Vergelijk Z. Salcic, *Export Credit Insurance and Guarantees: A Practitioner's Guide*, London: Palgrave Macmillan, 2014, p. 166 en M. Jus, *Credit Insurance*, Oxford: Academic Press, 2013, p. 80.

78. Vergelijk Zie Atradius DSB, *Exportkredietverzekering namens de Nederlandse overheid*, p. 14 (te vinden via <https://atradius.nl/artikel/dutch-state-business.html>).

79. Bijvoorbeeld de Rechtbank Amsterdam (Atradius) of de Rechtbank Den Bosch (Euler Hermes). De Rechtbank Den Bosch is thans Rechtbank Oost-Brabant (locatie Den Bosch).

80. M. Jus, *Credit Insurance*, Oxford: Academic Press, 2013, p. 90. Zie ook Atradius DSB, *Exportkredietverzekering namens de Nederlandse overheid*, p. 14 (te vinden via <https://atradius.nl/artikel/dutch-state-business.html>).

81. Er zal vaak een rechtskeuze en forumkeuze zijn opgenomen in de overeenkomst en/of in de algemene voorwaarden.

dietverzekeraars in de polis het zogenaamde instructierecht opgenomen. Dit behelst het recht van de verzekeraar om de verzekerde aanwijzingen en instructies te kunnen geven nadat non-betaling is vastgesteld. Het instructierecht speelt vooral een grote rol tijdens het incassotraject. De verzekeraar kan de verzekerde onder meer verplichten om levering of anderszins uitvoering van de overeenkomst stop te zetten, eventueel gevestigde zekerheidsrechten uit te winnen, de debiteur aan te schrijven, of om onder eigendomsvoorbehoud geleverde goederen op te eisen. Bij niet meewerken door de verzekerde kan het recht op uitkering komen te vervallen. Zelfs als uitkering reeds heeft plaatsgevonden en de verzekerde vervolgens niet meer meewerkt aan het incasso en/of de daarbij gegeven aanwijzingen niet opvolgt, kan de verzekerde zijn recht op uitkering verliezen en verplicht worden om de uitbetaalde som in zijn geheel terug te storten. Het instructierecht is van groot belang omdat uiteindelijk de verzekeraar het grootste risico draagt en dus de controle wil houden. In samenhang met een eigen risico kan de verzekerde tot een actieve opstelling in het incassotraject worden geprikkeld.

4.7 Overdracht vordering: cessie en geen subrogatie bij de kredietverzekering

Schadeverzekeraars treden doorgaans na uitkering van rechtswege (automatisch) in de rechten van de verzekerde. Zij subrogeren dan op grond van art. 7:962 BW in een vordering tot schadevergoeding van de verzekerde op een derde, althans voor zover is uitgekeerd (waarbij rekening wordt gehouden met bijvoorbeeld een eigen risico, maximaal verzekerde som en niet-gedekte schade). Bij een kredietverzekering is subrogatie gezien de bewoordingen van art. 7:962 BW ons inziens doorgaans niet aan de orde.⁸² Subrogatie vindt immers alleen plaats bij vorderingen tot schadevergoeding.⁸³ Dit houdt in dat geen overgang van rechtswege plaatsvindt na uitkering in geval van vorderingen van de verzekerde uit hoofde van andere rechten, waaronder het recht op nakoming van de overeenkomst, zekerheidsrechten en eigendomsrechten. De hoofdvordering van de exporteur op zijn afnemer is geen recht tot vergoeding van schade, doch een vordering tot nakoming van de overeenkomst (betaling geldsom).⁸⁴ Deze vordering bestaat reeds voordat sprake is van schade. Ook de eventuele rechten van de verzekerde exporteur met betrekking tot geleverde goederen, zoals zekerheidsrechten (meer daarover in § 5), vallen niet onder art. 7:962 BW. Dat betekent dat er eerst een rechtshandeling moeten plaatsvinden voordat de rechten van de verzekerde overgaan naar de verzekeraar. In de praktijk wordt dit door kredietverzekeraars *contractueel* opgelost door middel van cessie van de vordering tot betaling (de schuld van de afnemer) inclusief eventuele eigendoms- en zekerheidsrechten.⁸⁵ In de verzekeringsovereenkomst wordt veelal een cessiebepaling opgenomen.⁸⁶ Art. 25 van de Richtlijn exportkredietverzekering bepaalt ook dat dit behelst dat de verzekeraar vanaf het moment van uitkering recht heeft op cessie van de rechten

van de verzekerde uit hoofde van de overeenkomst met de afnemer (cessie als voorwaarde voor uitkering).⁸⁷ Ter uitvoering daarvan zal geregeld een akte van cessie worden ondertekend door de verzekerde.⁸⁸ Dat gebeurt zeker indien geen verplichte cessie in de polis is vermeld. Bij een aanwezig hypotheekrecht op een geleverd registergoed zal tevens een bijkomende cessieakte moeten worden opge-
maakt.⁸⁹

Ondanks dat de verzekeraars nooit honderd procent van het risico dekken en de verzekerde slechts deels schade-loosstellen, verlangen zij wel vaak de overdracht van de volledige vordering op de afnemer tegenover het uitkeren van de schadevergoeding. De reden hiervoor is dat de verzekeraar op deze manier tijdens het incassotraject duidelijk kan aantonen dat hij de houder is van de vordering, in plaats van dat er twee partijen zijn die naast elkaar gelden bij de afnemer proberen te incasseren en elkaar daarbij in de weg kunnen lopen. Als de verzekeraar succesvol is bij het verhalen van de (volledige) schuld bij de afnemer, dan zal de verzekerde daar – naar rato van zijn percentage – van mee profiteren en zijn eigen schade (eigen risico) geheel of deels vergoed krijgen.⁹⁰ Dit stimuleert de verzekerde eveneens om actief mee te werken aan het incasso. Aangezien de afnemer vaak niet op de hoogte zal zijn van een kredietverzekering, zullen er bij de debiteur vragen (kunnen) ontstaan op het moment dat de kredietverzeke-

82. Zo ook H.J. Scheltema en F.H.J. Mijnsen, *Algemeen deel van het schadeverzekeringsrecht*, Alphen aan den Rijn: Tjeenk Willink, 1991, p. 265 en S.J.A. Mulder, *Subrogatie: het verhaalsrecht van de verzekeraar*, Deventer: Tjeenk Willink, 1988, p. 48 e.v. en p. 66 e.v. Anders B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 52. Zie in dit verband Hof Den Bosch 23 november 2007, ECLI:NL:GHSHE:2007:BB9090.

83. Asser/Wansink, Van Tiggele & Salomons 7-IX*, *Verzekering*, 2012, nr. 575.

84. S.J.A. Mulder, *Subrogatie: het verhaalsrecht van de verzekeraar*, Deventer: Tjeenk Willink, 1988, p. 48 e.v. en p. 66 e.v.

85. Daarmee is een discussie of bij de kredietverzekering wel/niet sprake is van subrogatie van weinig praktisch belang.

86. Zie ook B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 27 en 52.

87. Richtlijn 98/29/EG van de Raad van de Europese Unie van 7 mei 1998, betreffende de harmonisatie van de voornaamste bepalingen inzake de exportkredietverzekering op de middellange en lange termijn. Zie ook Regeling van de Minister van Financiën, houdende regels voor de uitvoering van exportkrediet- en investeringsverzekeringsfaciliteiten van de Staat (Regeling uitvoering EKI), 11 januari 2010, nr. BFB2010/12M, *Staatscourant*, 2010, 699.

88. Zie in dit verband Rechtbank Rotterdam 26 juni 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:5310 r.o. 4.14. Vergelijk Z. Salcic, *Export Credit Insurance and Guarantees: A Practitioner's Guide*, London: Palgrave Macmillan, 2014, p. 168.

89. De hypotheekhouder verklaart daarin dat hij het hypothecaire vorderingsrecht overdraagt aan de verzekeraar. De afnemer zal van deze overdracht op de hoogte moeten worden gesteld.

90. Zie H. Wynia, *Kredietverzekering en (dreigende) insolventie*, *Tvl*, 1999, p. 169 en B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 31.

raar zich bekend maakt en de vordering komt incasseren. Hetzelfde geldt voor buitenlandse curatoren. In dergelijke gevallen zal – aan de hand van het instructierecht – samen met de verzekerde exporteur moeten worden duidelijk gemaakt dat de verzekeraar wel degelijk rechthebbende van de vordering is.

5. Zekerheidsrecht(en) als voorwaarde voor verzekering

5.1 De rol van zekerheidsrechten bij internationale transacties

Naast risicoanalyses en de inrichting van de polisvoorwaarden is het (laten) vestigen van een zekerheidsrecht op de door de verzekerde te leveren goederen – als voorwaarde voor het sluiten van de verzekeringsovereenkomst – een andere mogelijke methode voor de kredietverzekeraar om meer zekerheid in te bouwen dat hij het te verzekeren risico kan dragen en dat een incassotraject succesvol is. De leverancier zal dan zelf het recht (moeten) vestigen of door zijn afnemer laten vestigen op de te leveren goederen. Het is daarbij niet de verzekeraar maar de exporteur die als begunstigde wordt aangemerkt. Er bestaat op het moment van vestiging immers nog geen contractuele relatie tussen de verzekeraar en de afnemer, maar louter tussen de exporteur en de afnemer.⁹¹ Voor de verzekeraar is dit niet problematisch. Bij cessie van de vordering tot betaling van de leverancier, na uitkering van de schade door de verzekeraar, gaan de zekerheidsrechten mee over op de verzekeraar.

De zekerheden die voornamelijk worden bedongen, zijn eigendomsvoorbehoud, borgstelling en garanties. Deze zekerheidsrechten kwamen eerder (§ 2) aan bod als alternatieven voor de kredietverzekering. Het ging toen om instrumenten die de leverancier zekerheid kunnen bieden.

Dezelfde zekerheidsconstructies worden echter ook in het kader van een kredietverzekering gebruikt, maar bieden dan de kredietverzekeraar zekerheid. In het geval van verzekeringsdekking bij (zeer) risicovolle transacties wordt gebruik gemaakt van het pandrecht en het hypotheekrecht. Dat is bijvoorbeeld het geval bij export van schepen, de zogenaamde scheepshypotheek.

5.2 Het eigendomsvoorbehoud

Het eigendomsvoorbehoud is het meest gebruikte zekerheidsrecht. Exporteurs, en daarmee ook indirect de verzekeraars, kunnen zich hiermee bij levering op krediet van goederen wapenen tegen non-betaling door de afnemer. Het eigendomsvoorbehoud brengt mee dat ondanks de levering van de goederen de eigendom niet eerder op de afnemer overgaat dan nadat de afnemer aan zijn contractuele verplichtingen, zijnde de betaling van de volledige koopsom, heeft voldaan.⁹² Voorts is een voordeel van het eigendomsvoorbehoud dat in geval van een faillissement van de afnemer de exporteur dikwijls de mogelijkheid heeft om de goederen op te eisen uit de boedel.⁹³

Alle kredietverzekeraars in Nederland stellen dikwijls als voorwaarde aan de dekking dat het meest ruime eigendomsvoorbehoud wordt gevestigd wat mogelijk is naar het recht van het land van de afnemer.⁹⁴ De kracht van het eigendomsvoorbehoud hangt sterk samen met (het rechtssysteem van) het land waar de goederen worden geleverd. Zo is een eigenvoorbehoud vooral nuttig bij transacties met afnemers in Duitsland – de grootste afnemer van Nederlandse export – en Engeland.⁹⁵

In sommige landen kent men geen eigendomsvoorbehoud, zoals in Zwitserland, of is een beroep op een eigendomsvoorbehoud mogelijk lastig, zoals in Spanje. De Spaanse rechter kan rekening houden met de gevolgen van het uitoefenen van het eigendomsrecht voor de in dat land gevestigde afnemer. Eén van de geïnterviewde kredietverzekeraars heeft dat meerdere keren ervaren, onder meer in het kader van door een Nederlandse exporteur onder eigendomsvoorbehoud geleverde machines. Uitoefening van het eigendomsrecht zou volgens de Spaanse rechter betekenen dat de fabriek stil kwam te liggen en bijgevolg werd dat niet toegestaan.

Het eigendomsvoorbehoud biedt ook geen volledige zekerheid voor de exporteur en diens verzekeraar. Indien de goederen door de afnemer worden doorgeleverd aan een derde te goeder trouw, dan zal deze derde partij in het algemeen een beroep kunnen doen op derdenbescherming.⁹⁶ Verder kan de exporteur zijn recht op eigendom verliezen doordat een zaak een bestanddeel wordt van een andere zaak door vermenging of natrekking.⁹⁷ Het is voor het eigendomsvoorbehoud en het revindiceren van goederen namelijk essentieel dat de geleverde goederen zijn te identificeren wanneer zij in het bezit van de afnemer zijn. Tenslotte komen diensten vanwege hun aard niet in aanmerking voor het eigendomsvoorbehoud en bij aanmergingsprojecten is het vaak zinloos een eigendomsvoorbe-

91. P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 719.

92. Vergelijk Asser/Van Mierlo 3-VI, *Zekerheidsrechten*, 2016, nr. 522 e.v. en Ph.H.J.G. van Huizen, *Inleiding handelsrecht*, Deventer: Kluwer, 2013, p. 16-17.

93. W.H.M. Reehuis, *Eigendomsvoorbehoud*, Deventer: Kluwer, 2013, p. 71. Zie ook S.A.H.J. Warringa, 'Dan verkoop je toch gewoon de boot', *Faillissement en kredietverzekering*, in: J.G. Princen en A. Schee, *De ondernemende curator*, Deventer: Kluwer, 2011, p. 182-183.

94. Zie over het internationale eigendomsvoorbehoud Asser/Kramer en Verhagen 10-III, *Internationaal vermogensrecht*, 2015, nr. 521 e.v. Zie voorts Coface, *Verlengd en uitgebreid eigendomsvoorbehoud Duitsland* (te vinden via <http://www.coface.nl/Service/Downloadcenter/Kredietverzekering>).

95. W.H.M. Reehuis, *Eigendomsvoorbehoud*, Deventer: Kluwer, 2013, p. 101 e.v. Zie over het eigendomsvoorbehoud in Duitsland P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 764-765.

96. Asser/Van Mierlo 3-VI, *Zekerheidsrechten*, 2016, nr. 543. Vergelijk Asser/Bartels en Van Mierlo 3-IV, *Algemeen goederenrecht*, 2013, nr. 419.

97. Asser/Van Mierlo 3-VI, *Zekerheidsrechten*, 2016, nr. 539.

houd overeen te komen vanwege het tenietgaan van de gebruikte goederen door natrekking en vermenging met het bouwwerk.

5.3 Borgtocht

De kredietverzekeraar kan ook als voorwaarde bij het aangaan bij de verzekering stellen dat de leverancier een borgstelling met betrekking tot de betalingsverplichting van de afnemer verlangt.⁹⁸ Borgtocht is zoals gezegd een overeenkomst waarbij een derde zich tegenover de schuldeiser (leverancier) verbindt tot nakoming van de verbintenis wanneer de oorspronkelijke schuldenaar (afnemer) dit niet doet (art. 7:850 BW).⁹⁹ In geval van een borgtocht is de borg pas gehouden tot nakoming van de verbintenis tot betaling nadat de oorspronkelijke schuldenaar – de afnemer – feitelijk in gebreke is gebleven (art. 7:855 lid 1 BW). De exporteur (of de verzekeraar) zal dus eerst bij de oorspronkelijke debiteur de vordering zoveel mogelijk moeten proberen uit te winnen voordat hij een gerechtvaardigd beroep kan doen op de borg.¹⁰⁰

Als een afnemer geen borgtocht wil bewerkstelligen, dan zal de omvang van de dekking onder de kredietverzekering aanzienlijk minder zijn. Aangezien de afnemer dan (deels) vooruit zal moeten betalen en/of de levering op krediet (deels) niet door zal kunnen gaan, heeft de afnemer een prikkel om aan deze constructie mee te werken.¹⁰¹

Een borgtocht wordt vaak verlangd van de gehele groep waarvan een afnemer onderdeel is. Als zowel de holding als alle dochterondernemingen afzonderlijk borg komen te staan voor de hoofdschuld (en daarmee sprake is van hoofdelijke verbintenissen), kan het risico van wegsluizen van activa grotendeels worden voorkomen.

5.4 Betalingsgaranties

Verder worden door kredietverzekeraars wel (andere) betalingsgaranties zijdens de afnemer als voorwaarde gesteld voor het sluiten van de kredietverzekering met de leverancier.¹⁰² Daarbij moet de betalingsgarantie wettelijk uitwinnbaar zijn 'als ware de garant hoofdschuldenaar'. De leverancier of de kredietverzekeraar kan zich dan direct tot de garant wenden indien sprake is van non-betaling, zonder dat eerst – zoals bij borgstelling – de schuldenaar in gebreke hoeft te worden gesteld.¹⁰³ Evenals bij borgtocht geldt dat de kredietverzekeraar, afhankelijk van de kredietwaardigheid van de garant, op basis van een garantieverklaring een hogere limiet af kan geven, hetgeen ook voor de afnemer een voordeel is.

In geval van private kredietverzekeraars komt vaak een algemene aansprakelijkheidsverklaring van een tot een groep behorende vennootschap voor.¹⁰⁴ Dit wordt in dit verband ook wel een solidariteitsverklaring genoemd.¹⁰⁵ De holding staat dan garant voor schulden van de werkmaatschappijen (afnemer), en alle werkmaatschappijen onderling ook.¹⁰⁶ Bij non-betaling door de afnemer slagen verzekeraars er via de solidariteitsverklaring vaak in om de vordering alsnog (deels) te incasseren.

5.5 Pandrecht op te leveren goederen

Het pandrecht wordt ook gebruikt bij goederentransacties naar het buitenland, met name als het gaat om omvangrijke transacties waarbij een eigendomsvoorbehoud niet voldoende is. Een pandrecht kan worden gevestigd op roerende zaken en andere niet-registere goederen.¹⁰⁷ Indien de roerende zaak zich ten tijde van de vestiging van het pandrecht in Nederland bevindt, dan wordt het pandrecht gevestigd op de wijze zoals dat door de Nederlandse wet is voorgeschreven. Worden de goederen vervolgens naar het buitenland vervoerd, dan blijft het gevestigde recht van pand daarop rusten (art. 10:130 BW).

Als op het goed naar Nederlands recht een stil/vuistloos pandrecht is gevestigd (waarbij de zaak niet is overgedragen aan de kredietverzekeraar maar in de macht van de pandgever blijft en) waarbij geen sprake is van inschrijving in een openbaar register, is het echter niet zeker of dit pandrecht in het land van de afnemer wordt erkend. Er zijn landen waar men het bezitloos pandrecht niet kent en ook landen waar zogenaamde 'non-possessory security

98. Vergelijk P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 720 e.v.

99. Asser/Van Schaick 7-VIII, *Bewaarneming, borgtocht, vaststellingsovereenkomst, bruikleen, altijddurende rente, spel en weddenschap*, 2018, nr. 58 e.v.

100. De borg kan dan dezelfde verweermiddelen inroepen als de oorspronkelijke debiteur (art. 7:852 lid 1 BW). Dit kan in sommige situaties veel onzekerheid opleveren.

101. Vergelijk S.A.H.J. Warringa, 'Dan verkoop je toch gewoon de boot', *Faillissement en kredietverzekering*, in: J.G. Princen en A. Schee, *De ondernemende curator*, Deventer: Kluwer, 2011, p. 174.

102. Zie Asser/Van Schaick 7-VIII, *Bewaarneming, borgtocht, vaststellingsovereenkomst, bruikleen, altijddurende rente, spel en weddenschap*, 2018, nr. 60 en J.W.H. Blomkwist, *Borgtocht*, Deventer: Kluwer, 2012, p. 18 e.v. over dergelijke garantieovereenkomsten.

103. Globaal is het onderscheid als volgt. In geval van borgstelling aanvaardt de borg aansprakelijkheid voor de schuld van een ander. Bij garantstelling is sprake van aansprakelijkheid van de garant voor een eigen schuld.

104. Zie met betrekking tot de Nederlandse '403-verklaring' Asser/Maeijer en Kroeze 2-I*, *De rechtspersoon*, 2015, nr. 583. Strikt dogmatisch beschouwd is dat geen garantie maar een hoofdelijke aansprakelijkheid. In de praktijk heeft een dergelijke verklaring de wel de werking van een 'garantie' voor de kredietverzekeraar.

105. Zie in dit verband Rechtbank Rotterdam 26 juni 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:5310. Bij de solidariteitsverklaring geldt dat het een garantstelling kan zijn maar dat het soms ook wordt ingekleed als een borgtocht.

106. Zie bijvoorbeeld Rechtbank Oost-Brabant 4 september 2013, ECLI:NL:RBOBR:2013:5040 r.o. 2.5.

107. Asser/Van Mierlo 3-VI, *Zekerheidsrechten*, 2016, nrs. 104 en 105.

108. P.M. Veder, *Europeanisering van vermogensrecht, Preadvies 2010 voor de vereniging voor burgerlijk recht*, Deventer: Kluwer, 2010, p. 147. Zie ook T.H.D. Struycken, *De betekenis van het Anglo-Amerikaanse zekerhedenrecht, in het bijzonder de floating charge en Article 9 Uniform Commercial Code: over bepaaldheid en publiciteit*, *Ars Aequi*, 1998-5, p. 417 e.v.

rights' met betrekking tot roerende zaken alleen worden toegelaten wanneer een inschrijving in een openbaar register heeft plaatsgevonden.¹⁰⁸ Zelfs als het Nederlandse pandrecht in een buitenlands faillissement wel wordt erkend, kan het onzeker zijn welke rang de vordering van de pandhouder uiteindelijk heeft ten opzichte van overige schuldeisers. Vanwege deze onzekerheden heeft een eigendomsvoorbehoud de voorkeur van kredietverzekeraars in geval van levering van goederen.

Voorts is verpanding alleen zinvol als de roerende zaak niet reeds aan de bank is verpand. Dat laatste gebeurt echter wel vaak om de kredietverstrekking te kunnen vergroten.¹⁰⁹ Het pandrecht is ook om deze reden geen populair zekerheidsinstrument voor kredietverzekeraars.

5.6 Hypotheekrecht

Het hypotheekrecht kan bij de kredietverzekering aan de orde zijn bij omvangrijke transacties met betrekking tot onroerende zaken of roerende zaken die tevens registergoederen zijn – lees: schepen of vliegtuigen.¹¹⁰ Zo wordt de scheepshypotheek in de praktijk afgesloten ten behoeve van het veiligstellen van de te betalen som in geval van verkoop van Nederlandse schepen aan buitenlandse ondernemingen of regeringen. Bij financiering van vliegtuigen is het normaal dat een krediet van vijftien jaar wordt verstrekt op basis van een hypotheek. Vanwege de omvang van de transacties en het daarmee gepaard gaande risico speelt het hypotheekrecht voor de staatsexportkredietverzekeraar een grotere rol dan voor de private kredietverzekeraars.

Hypotheekrecht verschaft, evenals pandrecht, de zekerheidsgerechtigde een voorrangrecht bij het verhaal van zijn vordering op de schuldenaar tot betaling van een geldsom.¹¹¹ Echter, ook hier geldt dat vaak een bank in het kader van financiering eerder een zekerheidsrecht heeft verkregen en dat het hypotheekrecht van de kredietverzekeraar tweede in rang is. Om deze reden is een eigendomsvoorbehoud soms belangrijk(er) voor de verzekeraar, ook omdat sommige landen niet het recht van parate executie kennen in geval van een hypotheek. Vaak is uitwinning van het hypotheekrecht dan pas mogelijk op het eind van de afwikkeling van het faillissement.

De kracht van het hypotheekrecht is dat dit recht in vrijwel ieder rechtsstelsel een equivalent heeft.¹¹² Hierdoor is het goed mogelijk om een indicatie te krijgen van hoe sterk een

recht op een onroerende zaak of een registergoed is, en of de verzekerde/verzekeraar dezelfde voordelen geniet met dit recht als onder het Nederlands recht het geval zou zijn.

5.7 Drempel door zekerheidsrechten

Hoewel zekerheidsrechten in veel gevallen voor extra zekerheid zorgen voor zowel de exporteur als de verzekeraar, kan het vragen door de kredietverzekeraar van deze extra zekerheid een belemmering vormen voor de leverancier en de te verzekeren handelstransactie. Dat is aan de orde als een leverancier de commerciële relatie met zijn afnemer niet op het spel wil zetten met het verlangen van een extra garantie.¹¹³ Daarnaast kan het vestigen van een zekerheidsrecht een kostbare aangelegenheid zijn. De kosten komen voor rekening van de exporteur, die ze vervolgens in de meeste gevallen doorberekent aan de afnemer. De mogelijkheid is dus aanwezig dat vanwege het verlangde zekerheidsrecht de te verzekeren transactie afketst.

De private kredietverzekeraars hanteren echter vaak, zeker bij de kortlopende verzekeringen, een 'take it or leave it'-principe. Vanwege de hoeveelheid transacties is maatwerk dikwijls niet mogelijk. Een verzekeringsaanvraag dient binnen een bepaald raamwerk te passen. Bij de staatsverzekeraar is dit anders. Deze focust zich vaak op enige transacties van grote omvang. Hierdoor zal het afwijzen van een zekerheidsrecht door de exporteur niet direct een breekpunt hoeven vormen bij de contractsonderhandelingen over de verzekeringsdekking. Vanwege het relatief kleinere volume aan transacties kan meer maatwerk worden geleverd.

5.8 De uitwinning van zekerheidsrechten

Het hangt van het type kredietverzekeraar af, op welke manier de zekerheidsrechten een rol spelen tijdens het incassotraject. Private kredietverzekeraars gaan in de meeste gevallen van non-betaling over tot uitwinning van deze zekerheidsrechten. Dit laten zij dan in veel gevallen over aan de verzekerde, die als begunstigde van het recht te boek staat. De staatskredietverzekeraar wint echter alleen in het uiterste geval zekerheidsrechten uit. Hier spelen namelijk subtiele relaties tussen landen en grote partijen. Daardoor wordt het gevestigde zekerheidsrecht eerder als machtsmiddel gebruikt om tot een betalingsregeling te komen. Bijvoorbeeld bij incasso van schulden bij overheden of overheidsbedrijven. Bij de private verzekeraars zijn deze internationale belangen minder aan de orde en zij willen in verband met mogelijke faillissementen zo snel mogelijk een beroep doen op de aanwezige zekerheidsrechten om hun positie bij de boedelverdeling veilig te stellen. Zeker een garantie zal een private kredietverzekeraar niet (snel) ongebruikt laten.

5.9 Risico werking zekerheidsrecht voor verzekerde exporteur

Hoewel het aantrekkelijk is om zekerheidsrechten te (laten) vestigen bij internationale transacties, bieden de

109. S.A.H.J. Warringa, 'Dan verkoop je toch gewoon de boot', *Faillissement en kredietverzekering*, in: J.G. Princen en A. Schee, *De ondernemende curator*, Deventer: Kluwer, 2011, p. 182. Vergelijk B.G.M. Heerkens, *Exportkredietverzekering*, Deventer: FED, 1988, p. 74-75.

110. Asser/Van Mierlo 3-VI, *Zekerheidsrechten*, 2016, nr. 258.

111. Asser/Van Mierlo 3-VI, *Zekerheidsrechten*, 2016, nr. 259.

112. P.A. Stein, *Zekerheidsrechten: hypotheek*, Deventer: Kluwer, 2004, p. 4.

113. P. Becue, *Handboek kredietverzekering: de onzichtbare bank*, Antwerpen-Oxford: Intersentia, 2008, p. 718.

bovengenoemde zekerheidsrechten niet altijd de beoogde zekerheid voor de verzekeraar. Het blijft vaak onzeker hoe een zekerheidsrecht in een ander land met een ander rechtssysteem uitwerkt. De verzekeraars stellen echter enkel de zekerheid en de werking hiervan als voorwaarde voor de dekking, althans recht op schadevergoeding, en zien niet toe op de daadwerkelijke vestiging van het zekerheidsrecht. Zij laten het risico van het niet functioneren van het gevestigde zekerheidsrecht in het algemeen voor rekening van de verzekerde (documentatierisico). Mocht het uiteindelijk zover komen dat een zekerheidsrecht uitgewonnen dient te worden maar dit door 'vormfouten' niet lukt, dan kan een uitkering onder de polis voor de verzekerde op de tocht komen te staan.

Zo is bij de staatsexportkredietverzekeraar bij de uitgesloten schadeoorzaken opgenomen dat schade niet voor vergoeding in aanmerking komt, indien dit het gevolg is van fouten of onvolkomenheden in de overeenkomst met de afnemer en/of de in het overzicht bij de polis genoemde zekerheden. Tevens is bij de grondslag van de verzekering bepaald dat de verzekerde verantwoordelijk is voor de overeenstemming tussen enerzijds de overeenkomst en/of de in het overzicht genoemde zekerheden.

Voor de verzekerde is daarom een goede werking van zekerheidsrechten in het land van import van groot belang en dus ook om daarover juridisch advies in te winnen. Dit kan een kostbare aangelegenheid zijn. Hier zien wij ruimte voor de verzekeraar om bij te springen met zijn internationale netwerk en grote ervaring met internationaal incasso. Voorts zou ook hier te overwegen zijn dat de kredietverzekeraar bij bepaalde transacties verdergaande bemoeienis heeft bij de vestiging van het zekerheidsrecht aangezien hij ook een groot financieel belang bij de goede werking daarvan kan hebben.

6. Conclusie: aanvaardbare risico's door zekerheid

De kredietverzekering is uitgroeid tot een zeer populair en belangrijk zekerheidsinstrument voor exporterende ondernemers. Er gaat een groot stimulerend effect op de export uit van deze verzekering. Dat is van belang voor de

betrokken exporteurs en afnemers die vanwege de mogelijkheid van levering op krediet – en afwenteling van de daarbij behorende betalingsrisico's op de verzekeraar – welvaartsvermeerderende transacties kunnen aangaan die zij anders niet zouden aangaan. Het heeft ook gunstige macro-economische effecten (economische groei van een land en werkgelegenheid) en tevens absorbeert een kredietverzekeraar de economische verliezen door non-betaling. Naar onze inschatting zal de kredietverzekering alleen nog maar belangrijker worden voor de internationale handel.

Met het oog op de verzekeraarbaarheid van verkoop van goederen en diensten op krediet is van belang dat de verzekeraar de overgenomen krediet-/betalingsrisico's op verantwoorde wijze kan dragen. Hij tracht daarom bij de acceptatie voldoende zekerheid in te bouwen teneinde enerzijds de risico's op non-betaling binnen aanvaardbare grenzen te houden en anderzijds de schade – na verwezenlijking van het risico en uitkering in verband daarmee aan de verzekerde exporteur – zo efficiënt en effectief mogelijk te kunnen verhalen op de afnemer/debiteur (incasso). De kredietverzekeraar maakt daarom eerst een uitgebreide analyse van de aspirant-afnemer en het land waar hij is gevestigd. Verder stelt hij vaak als voorwaarde voor het sluiten van de verzekering en/of dekking dat zekerheidsrechten worden gevestigd met betrekking tot de te leveren goederen. Daarmee wordt ingespeeld op een mogelijk incassotraject. Vooral het eigendomsvoorbehoud en garanties zijn zeer populair onder kredietverzekeraars bij het geven van dekkingen voor goederentransacties. Ook met de (verdere) inrichting van de polisvoorwaarden houdt de kredietverzekeraar rekening met een eventueel incassotraject en het kunnen verhalen van uitgekeerde bedragen. Cessie van de vordering tot betaling en gevestigde zekerheidsrechten is in dat verband relevant. Tevens zorgt de verzekeraar met een eigen risico en een instructierecht ervoor dat de verzekerde toch belang blijft houden bij het incasso van de uitgekeerde schade (de schuld van de afnemer) en dat zij grotendeels gezamenlijk dat traject kunnen doorlopen. |